

Prof.dr. Th.A.M. Beckers: 'de massaliteit neemt toe'.
Foto Katholieke Universiteit Brabant

te maken met de achturige werkdag en de vrees van kerk en politiek dat de arbeider zijn vrije tijd met alcohol zou doden. Inmiddels is de invulling van vrije tijd een vast onderzoeksobject van het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Sociaal en Cultureel Planbureau.

De angst voor alcoholmisbruik heeft min of meer plaatsgemaakt voor het idee dat mensen – vooral jongeren – met te veel vrije tijd vatbaar zijn voor verslaving aan gokken en televisie. Die laatste vrees komt vooral voor bij cultuurpessimisten als *Neil Postman*.

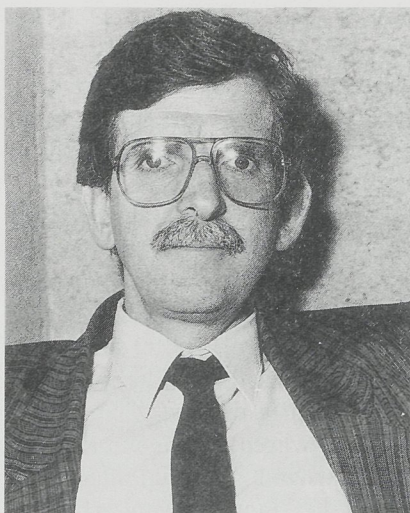
Is Beckers ook zo'n sombere man?

"Inderdaad is er sprake van enige vervlakking in de cultuur. Maar de media houden de mensen niet alleen maar af van het hogere culturele vermaak, ze brengen ook de wereld binnen. Voor ouderen, of mensen die geïsoleerd leven, is dat heel belangrijk."

'In moderne managementconcepten zie je dat bedrijven fitnessprogramma's aanbieden, of vakantie-reizen.'

Het idee dat tijd iets is waar je eigenmachtig over kunt beschikken, ontstaat eigenlijk pas in de Renaissance. De mens wordt mondiger en seculariseert. Vrijtijd is een uitvloeisel van die ontwikkeling, van het idee dat de mens het lot in eigen hand kan nemen. Uiteraard stuit dat in religieuze kringen op weerstand. Niet alleen de zondagsheiliging is daar een voorbeeld van, de hele gedachte dat niet God maar de mens zelf over zijn tijd beschikt, is voor bepaalde gelovigen discutabel.

Ook vanuit andere hoeken wordt er druk uitgeoefend op de vrije tijd. Politieke stromingen wenden andermans vrije tijd graag aan om hun doelen te verwezenlijken; denk aan fascistische jeugdbewegingen of de staatssport in landen als het voormalige Oost-Duitsland. En dan is er het bedrijfsleven, dat er met verleidelijke aanbiedingen alles aan doet om greep te krijgen op de consumptiebehoefte in

die zogenaamde vrije tijd. En hoe vrij is eigenlijk vrije tijd als die gebonden is aan strakke schema's? Hoe vrij is iemand die in ploegendienst werkt? Of een huisvrouw die afhankelijk is van de dagindeling van een werkende partner of die van een schoolgaand kind?

Gelukkig is de invloed van de kerk, de politiek of de werkgever lang niet meer zo vanzelfsprekend als vroeger. Welk bedrijf krijgt zijn werknemers nog zo gek om in het eigen bungalowpark vakantie te vieren, zoals vroeger gangbaar was bij Philips en Hoogovens?

Beckers: "En vaak was dat toch goed bedoeld van die ondernemers. Maar als je zo'n verschijnsel van een afstand bekijkt, is het toch een vorm

van sociale controle op het privéleven van de werknemer. Tegenwoordig is dat soort inmenging er veel minder. Hoewel je in moderne managementconcepten – vooral in Japan en Amerika – ziet dat bedrijven fitness-programma's aanbieden, of vakantie-reizen als beloning voor hard werken. Ook een manier om mensen aan hun werk te binden."

Dat tijd, en dus ook vrije tijd, zinvol moet worden besteed, zit volgens Beckers heel diep ingebakken in de westerse cultuur. "In de jaren zestig is dat idee van de spelende mens, Huizinga's *homo ludens*, weer even boven komen drijven, maar nu is dat volstrekt afwezig. Mensen worden vooral beoordeeld op wat ze doen, niet op wie ze zijn of op hun maatschappelijke betrokkenheid", zegt Beckers en hij wijst op de achteruitgang van het verenigingsleven, dat de grootste moeite heeft om bestuursleden te vinden. En dat heeft, vindt hij, ook sterk te maken met het *hedonisme*, de heersende neiging om te streven naar snelle bevrediging van genotsverlangens, in plaats van een langdurige band met een club aan te gaan.

Een ander verschijnsel dat Beckers signaleert is de neiging van mensen om elkaar op te zoeken op massale manifestaties, grote evenementen, zoals de

